

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Arviointi oppimisen tukena – lukion opintojaksojen arviointi

Minna Harmanen, Opetushallitus
3.11.2022

3.11. ja 11.11. koulutukset

- Näkökulmia suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän arviointiin lukiossa
- 3.11. – Minna Harmanen
- 11.11. – Suvi-Tuuli Murumäki ja Satu Kiiskinen

Oman työn reflektointia
ja kehittämistä

Kysymyksiä ja
kommentteja
chatiin!

#LOPS2021

Oph.fi-palvelu

Äidinkieli ja kirjallisuus perusopetuksessa ja lukiossa – materiaaleja opetuksen tueksi

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetus/aidinkieli-ja-kirjallisuus-perusopetuksessa>

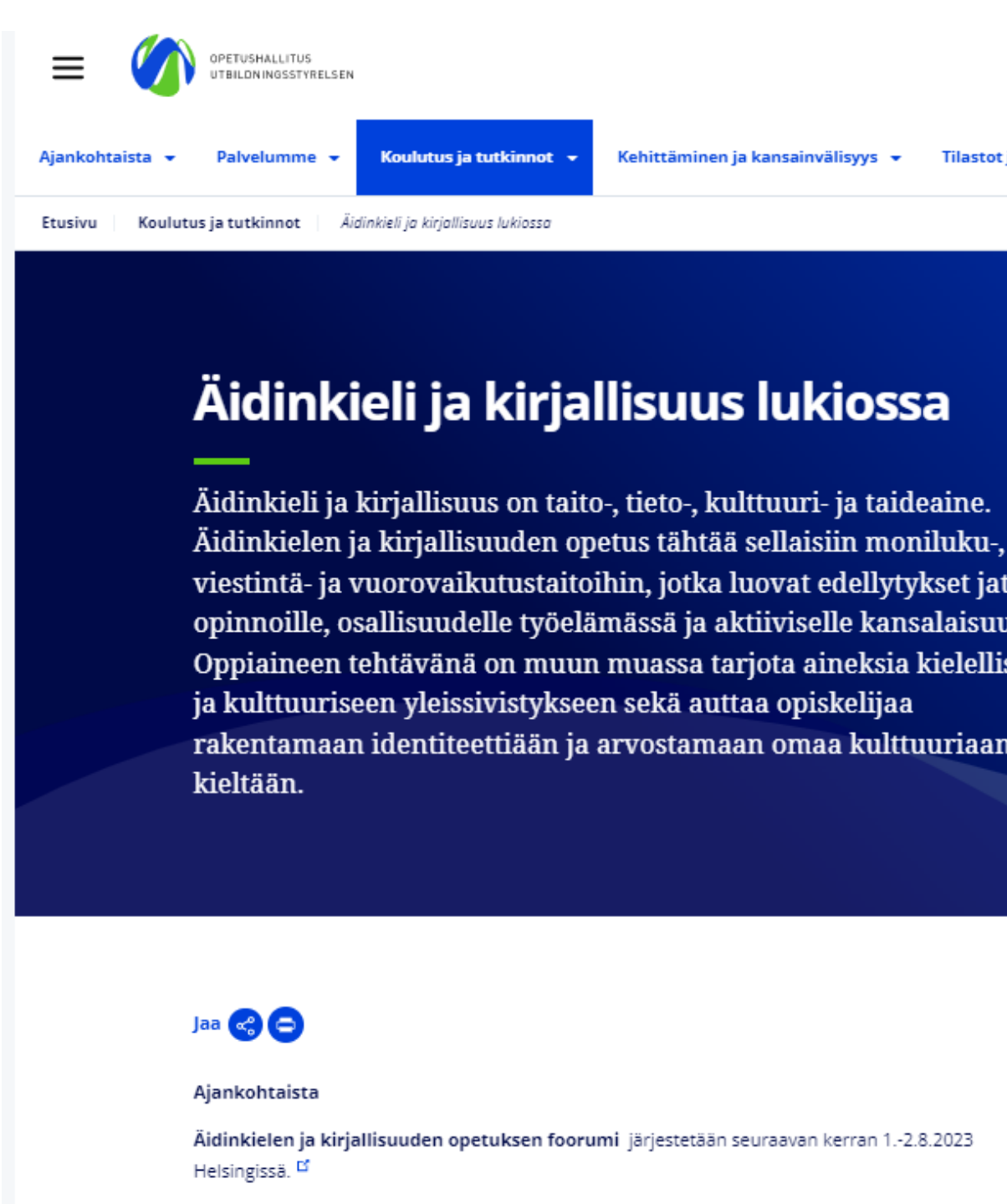
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukiokoulutus/lukion-oppiaineet/aidinkieli-ja-kirjallisuus-lukiossa>

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/suomi-toisena-kielena-opetus>

Äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarvioinnin tukimateriaalit

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aidinkielen-ja-kirjallisuuden-paattoarvioinnin-kriteerit>

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aidinkielen-ja-kirjallisuuden-paattoarvioinnin-tukimateriaali>

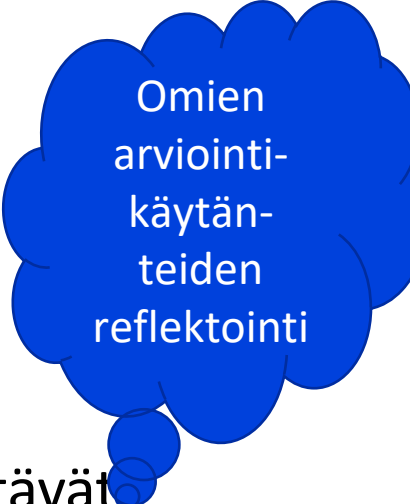

The screenshot shows the Oph.fi website interface. At the top, there is a navigation menu with options: 'Ajankohtaista', 'Palvelumme', 'Koulutus ja tutkinnot' (highlighted), 'Kehittäminen ja kansainvälisyys', and 'Tilastot'. Below the menu, there are breadcrumb links: 'Etusivu', 'Koulutus ja tutkinnot', and 'Äidinkieli ja kirjallisuus lukiossa'. The main content area has a dark blue header with the title 'Äidinkieli ja kirjallisuus lukiossa'. Below the title, there is a paragraph of text in white: 'Äidinkieli ja kirjallisuus on taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus tähtää sellaisiin moniluku-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin, jotka luovat edellytykset jatko-opinnoille, osallisuudelle työelämässä ja aktiiviselle kansalaisuudelle. Oppiaineen tehtävänä on muun muassa tarjota aineksia kielelliselle ja kulttuuriselle yleissivistykseen sekä auttaa opiskelijaa rakentamaan identiteettiään ja arvostamaan omaa kulttuuriaan ja kieltään.' At the bottom of the page, there is a 'Jaa' (Share) button with social media icons and a section titled 'Ajankohtaista' (News) with a link to 'Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen foorumi järjestetään seuraavan kerran 1.-2.8.2023 Helsingissä.'

Arviointikäytänteitä koskevia suosituksia 1/2

Atjonen ym. (2019) ”Että tietää missä on menossa” – Oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Karvi.

- 1. Opettajien tulee monipuolistaa arviointimenetelmiä niin, että ne lisäävät oppimisprosessien läpinäkyvyyttä, mahdollistavat osaamisen osoittamista eri tavoin ja kannustavat opiskelua.**
  - Yhden arviointimenetelmän kyky arvioida kaikkia oppimiselle asetettuja tavoitteita on usein rajallinen.
  - Oppimisprosessilla on selvä yhteys oppimistuloksiin.
  - Oppijoiden vahvuuksia tunnistavaa ohjausta ja palautetta tarvitaan nykyistä enemmän.
  - Koska ohjauksen ja palautteen vaikuttavuus on vastavuoroista, arviointimenetelmien suunnittelu ja arviointitiedon hyödyntäminen edellyttävät oppijoiden osallistamista.

Omien
arviointi-
käytän-
teiden
reflektointi

Arviointikäytänteitä koskevia suosituksia 2/2

2. Opettajien tulee vakiinnuttaa oppimisen tavoitteisiin ja kriteereihin perustuvaa arviointia sekä yhdessä rehtoreiden kanssa lisätä niitä koskevaa tietämystä myös oppijoiden ja huoltajien keskuudessa.

- Täsmällisesti muotoillut, määrällisesti maltilliset osaamisen tavoitteet ja kriteerit ovat oppimisprosessien ja -tulosten arvioinnin keskeisin oikeuden- ja yhdenmukaisuuden edellytys.
- Oppimisen, työskentelytaitojen ja laaja-alaisen osaamisen arviointi on nykyisellään opettajille vaativa kokonaisuus etenkin oppiaineen arvosanasta päätettäessä.
- Arviointikäytännöissä tulee huolehtia, ettei arviointi kohdistu oppijan persoonaan tai temperamenttiin, eikä se perustu oppijaryhmän keskinäiseen paremmuusjärjestykseen.
- Ohjauksen ja palautteen osuvuus ja pysyvyys voidaan turvata oppimisen ja osaamisen riittävän huolellisella ja oppijaa osallistavalla dokumentoinnilla, joka lisää arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Näkyvä ja näkymätön kulttuuri

Hämäläinen ym. 2002

Kielitietoisuus:
millaisin käsittein
ja miten
arvioinnista
puhutaan?

Virallinen

Mitä minun pitää tehdä?

Näkyvä

Opetuksen ja oppimisen
tavoitteet ja arvioinnin
yleiset ohjeet

Ääneen lausuttu
kulttuuri ja
toimintaohjeet

Epävirallinen

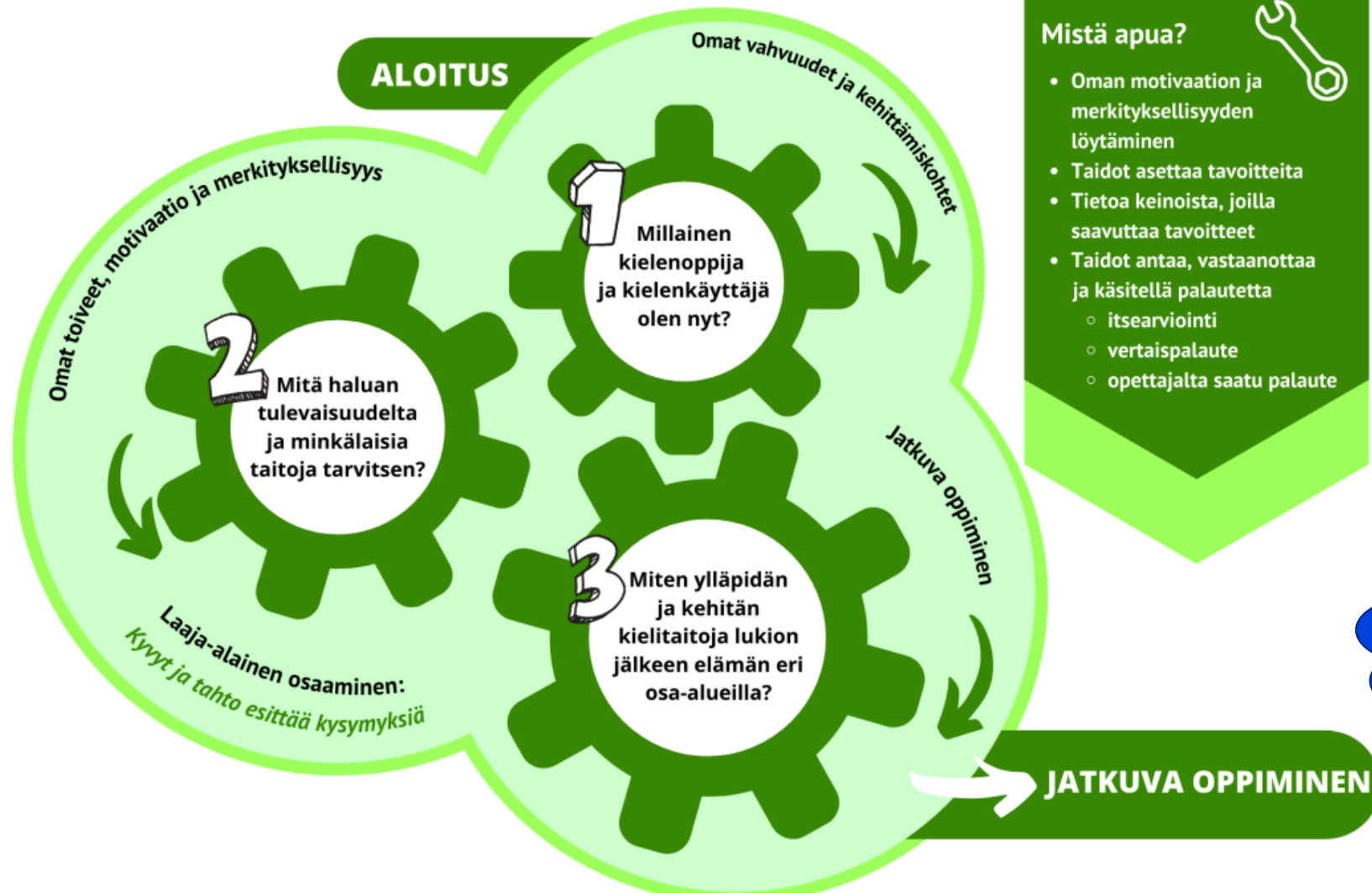
Opittuja tapoja
ja sääntöjä

Hiljainen tieto

Näkymätön

*Jatkuva arviointi/itsearviointi?
Tuntiaktiivisuus ja
viittaaminen???*
*Jos tekee lukudiplomin, voi
korottaa numeroa...*

Kielten oppiminen – jatkuvaa oppimista

Oman äidinkielen oppimisen ja osaamisen erityislaatu

Kieliprofiilin hyödyntäminen

**Lukion
opetussuunnitelman
perusteiden 2019
mukainen arviointi**

Säädökset arviointia tukemassa: lukiolaki 714/2018

37 § Opiskelijan **arvioinnin perusteet**:

”työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti”

”pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen.”

→ suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin, palautetta oppimisensa kehittämistä, kielistä suullisen kielitaidon arviointi

→ päätetään opetussuunnitelmassa

38 § Opiskelijan **arvioinnista päättää** opiskelijan opettaja tai opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opettajat yhdessä

56 § **Koulutuksen arviointi ja laadunhallinta** (vastuu koulutuksen järjestäjällä)

Arvioinnin kaksi keskeistä tehtävää

1. Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen

- opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi
- palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin
- itsearviointi ja vertaisarviointi

2. Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen

- osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi
- näyttö siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet
- opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan

Täsmennyksiä ja linjauksia arviointiin

- Arviointikulttuuri on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria
  - monipuolinen arviointi
  - arvioinnin läpinäkyvyys (opiskelijoiden osallisuus)
- Arviointi tehdään **opintojaksoittain**: jos opintojaksossa on useita moduuleja, annetaan arvosana oppiaineittain.
- **Päätösarvosana** opintopisteiden mukaan painotettu aritmeettinen keskiarvo
- Oikeus korottaa sekä hyväksytyä että hylättyä arvosanaa
- Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemissa pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja

#LOPS2021

Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

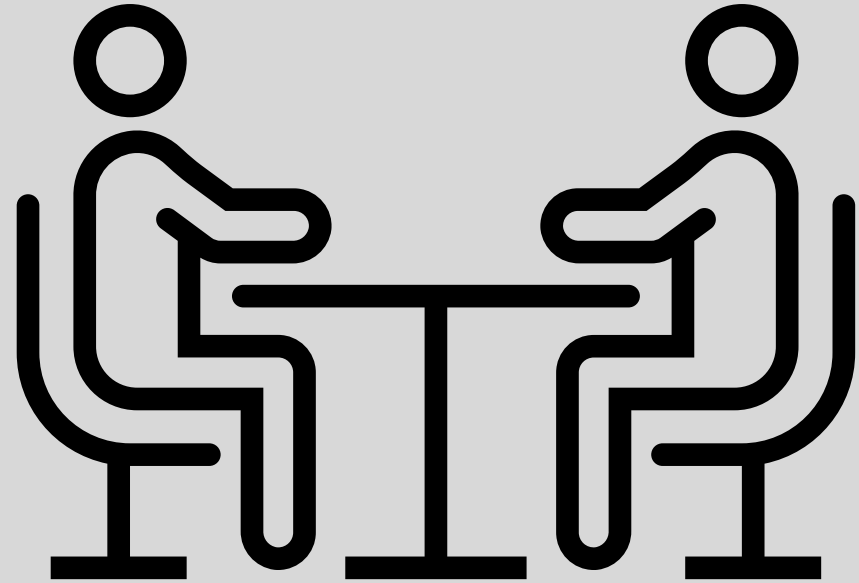
- **Opintojaksoittain päätettävät asiat:** *opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi*
- Oppilaitoksen **arviointikulttuurin periaatteet** ja yhteiset arviointiin liittyvät **käytänteet**
- **Arvioinnin toteuttaminen** ja siihen kuuluvat erilaiset **arviointipalautteen antamisen käytänteet**
- Arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden **toteutumisen seuraaminen**
- Kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- Hyv./hyl. arvosanojen **uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä**
- Opinnot, jotka on mahdollista edellyttää **opiskeltavaksi itsenäisesti**
- Opintojen mahdollisten **etenemistapojen määrittely**
- Todistusten ulkoasu

#LOPS2021

Opetussuunnitelmasta toimintakulttuuriin

- Yhteiset keskustelut: syvälinen käsitys arvioinnin tehtävästä vs. suoritteet
- Kuinka paljon yhteisössä siedetään opettajakohtaisia ratkaisuja? Pitäisikö sietää?
- *"38 § Opiskelijan arvioinnista **päättää** opiskelijan opettaja tai opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opettajat yhdessä"*
- Laaja-alainen osaaminen ei ole erikseen arvioitava kokonaisuus!

Laaja-alainen osaaminen ja oppiainerajat ylittävä työskentely

- Rikastetaan opintojen sisältöjä mielekkäiksi, motivoiviksi ja laajoiksi kokonaisuuksiksi. Eheytetään oppimista ja opiskelua.
- Vältetään päällekkäisyyttä ja vähennetään ”arviointipisteitä”, esim. käyttämällä ja tarkastelemalla samaa tekstimateriaalia eri oppiaineiden näkökulmasta tai hajauttamalla opintojaksoja usean jakson ajaksi. Oppiaineiden yhtymäkohdat (ja erot) tulevat näkyviksi.
- Tuetaan ja mahdollistetaan opettajien työskentelyä yhdessä (yhteissuunnittelu, yhteisopetus, yhteistyö arvioinnissa). Yhteisopettajaus mallintaa opiskelijoille asiantuntijadialogia ja asiantuntijoiden työskentelyä yhdessä.
- Lisätään opettajan ja opiskelijan hyvinvointia.

Työskentelyjen taitojen arviointi

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

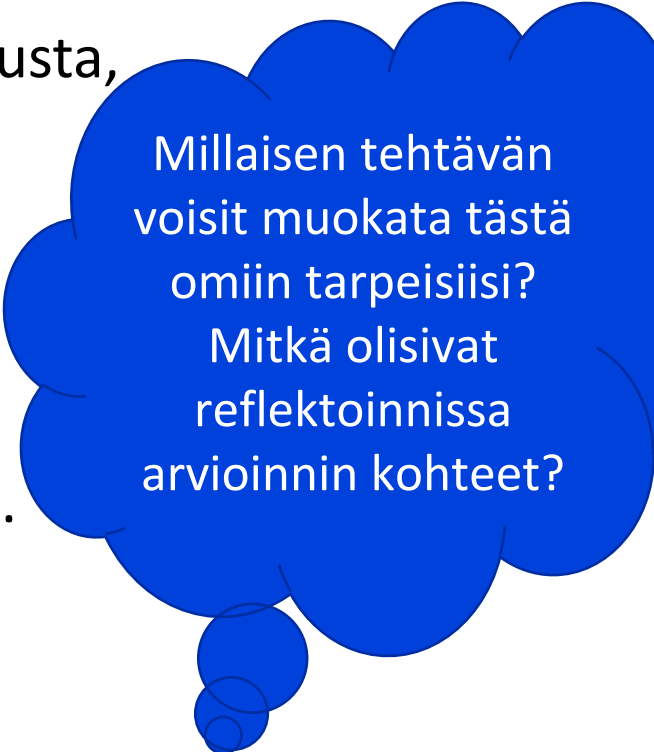
Työskentelyyn liittyy esimerkiksi toimintaa, prosessien hallintaa sekä oman oppimisen reflektointia.

Esim. eri moduuleista

- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet (ÄI1)
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana (ÄI 1)
- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä (ÄI 3)
- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan (ÄI6)

Työskentelyn arviointi: reflektoinnin taidot

- Karvin 9. luokan oppimistulosten arvioinnissa 2019 oli kaksi kirjoitustehtävää: 1. tehtävässä (kantaa ottava teksti) oppilaat laativat mielipidekirjoituksen, jossa heitä pyydettiin ottamaan kantaa kotikuntansa asioihin kunnan nettisivuilla. 2. kirjoitustehtävässä (pohtiva teksti) oppilaat refleктоivat laatimaansa mielipidekirjoitusta, sen kirjoittamisprosessia ja itseään kirjoittajana.
- Reflektoinnin kohteet: 1) Laadittu teksti (tekstin käsite), 2) Mahdollisuudet kehittyä kirjoittajana, 3) Kirjoittamiskäsitys, 4) Kirjoittamisprosessin luonnehdinta
- **Lähde:** Yhdeksäsluokkalaisten itsearviointitaidot kirjoittamisessa. **Kirjoitan, siis ajattelen: Näkökulmia kirjoittamisen opetukseen (2020).** Karvi.

Millaisen tehtävän voit muokata tästä omiin tarpeisiisi? Mitkä olisivat reflektoinnissa arvioinnin kohteet?

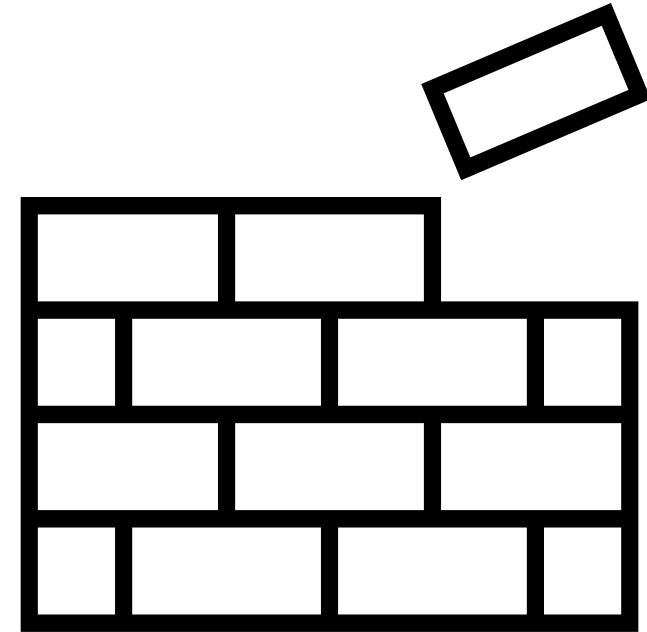
Opintojaksojen arviointi

Kurssien arvioinnista opintojaksojen arviointiin

Mahdollisuus uudistaa lukion rakenteita

- Montako jaksoa/periodia vuodessa?
- Onko oppitunnin pituus vakio ja viikkojen rakenteet toistensa kopioita?
- Opintojakson pituus – minkä ehdoilla, minkälaisin perustein?
- Määritteleekö rakenne arviointia?
- Voiko luopua vanhasta ja kokeilla uutta?

Äidinkieli ja kirjallisuus: Arviointi opintojakson aikana ja lopussa

- **Opintojakson alussa** tavoitteet kerrotaan opiskelijoille.
- **Opintojakson aikainen arviointi**, esimerkiksi
  - **palautteen antaminen**
  - **itsearviointi ja vertaisarviointi**
- opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana
- **Opintojakson lopussa** tehtävä arviointi
  - moduulien tavoitteiden saavuttaminen
  - paikallisesti määritellyt laaja-alaisen osaamisen tavoitteet
- Opintojakson arviointiin vaikuttavat
  - **monipuoliset näytöt**, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset
  - aktiivinen **työskentely** opintojakson aikana.

Kokemuksia palautteesta (kieltenopetuksessa)

- Lukiolaiset arvostavat palautetta ja toivovat saavansa sitä enemmän.
- Palautetta toivotaan erityisesti arvioitavista töistä ja työn sisällöstä (ja miten sitä voisi parantaa).
- Oppimisprosessista ei kaivata palautetta.
- Itse- ja vertaisarviointia ei pidetä tärkeinä.

Mäkipää, T. (2021a). *"I have never received feedback from my teachers." Students' perceptions of assessment and feedback practices in Finnish general upper secondary education.* Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Palautteenannon kehittäminen

- Opetta, mitä suullinen ja kirjallinen palaute tarkoittavat. Miten niitä annetaan? Mistä ne tunnistaa?
- Korosta opiskelijan omaa roolia palauteprosesseissa. Opiskelijan pitää olla aktiivinen, eikä vain passiivinen vastaanottaja.
- Anna mahdollisuuksia näyttää, miten palaute on sisäistetty. Esim. opiskelija palauttaa uuden version työstä, joka on muokattu palautteen avulla.
- Opetta, miten itsearviointi tehdään.
- Itsearviointia ei kannata jättää vain kurssin loppuun.

Esimerkki paikallisista opintojaksoista – arvioinnin tarkentaminen

ÄI1 Johdanto tekstien tulkintaan ja kirjoittamiseen, 2 op

ÄI4 Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa, 2 op

ÄI5 Media ja vaikuttaminen, 2 op

ÄI8 Kirjallisuuden kontekstit, 2 op

ÄI2ÄI3 Kieli- ja tekstitietoisuutta viestien, 2 op

ÄI6ÄI7 Vuorovaikutusta puhuen ja kirjoittaen, 2 op

ÄI1: arviointi, paikallinen lisäys

Opintojakson aikana annetaan opiskelijan tekstien tuottamisesta ja tulkitsemisesta palautetta, joka lisää tietoisuutta kirjoittamisen ja lukemisen prosesseista ja auttaa opiskelijaa kehittämään suomen kielen opiskelussa tarpeellisia työtapoja.

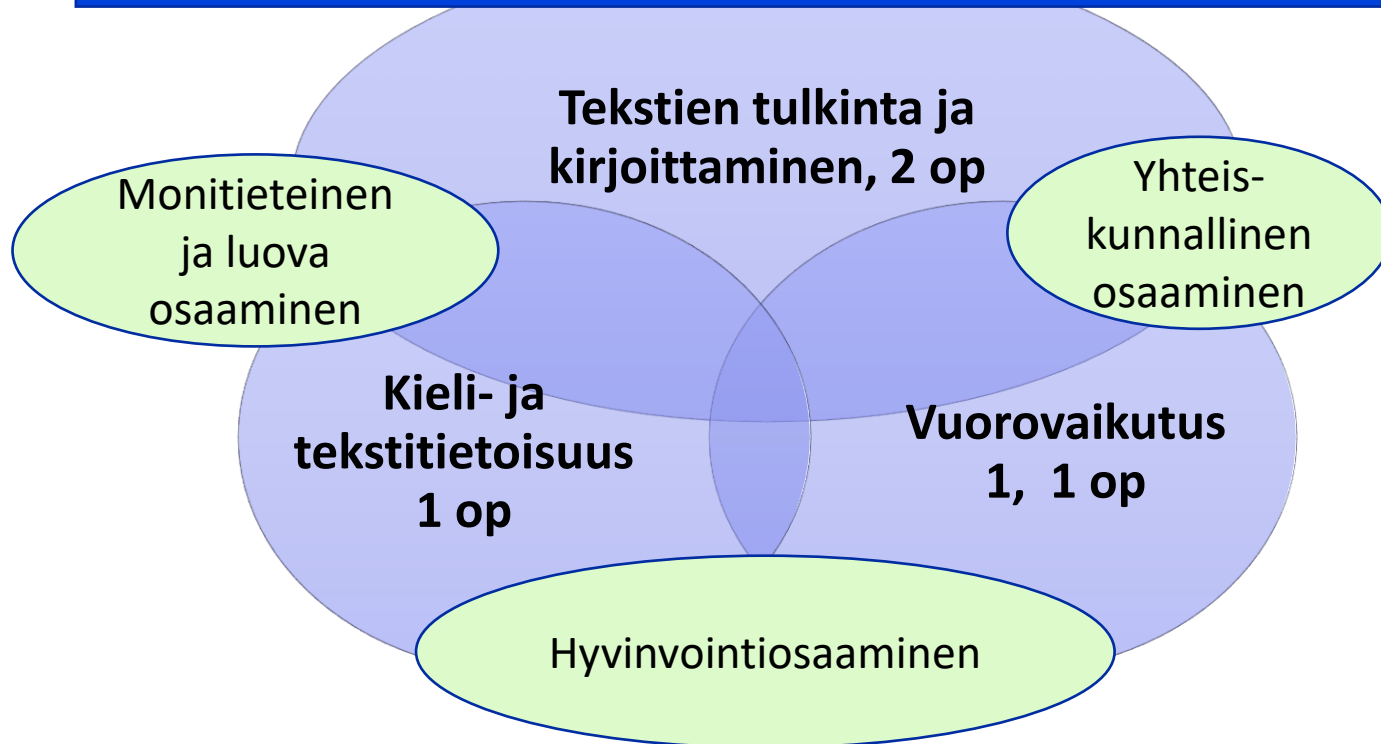
Opintojakson loppuarviointi perustuu opintojakson aikana annettuihin näyttöihin tekstien tuottamisessa ja tulkitsemisessä sekä työskentelytavoissa ja vuorovaikutuksessa.

Opintojakso arvioidaan numerolla.

Luettavan kirjallisuuden määrä ja laatu?

Opintojaksot ja arviointi: laajat opintojaksot

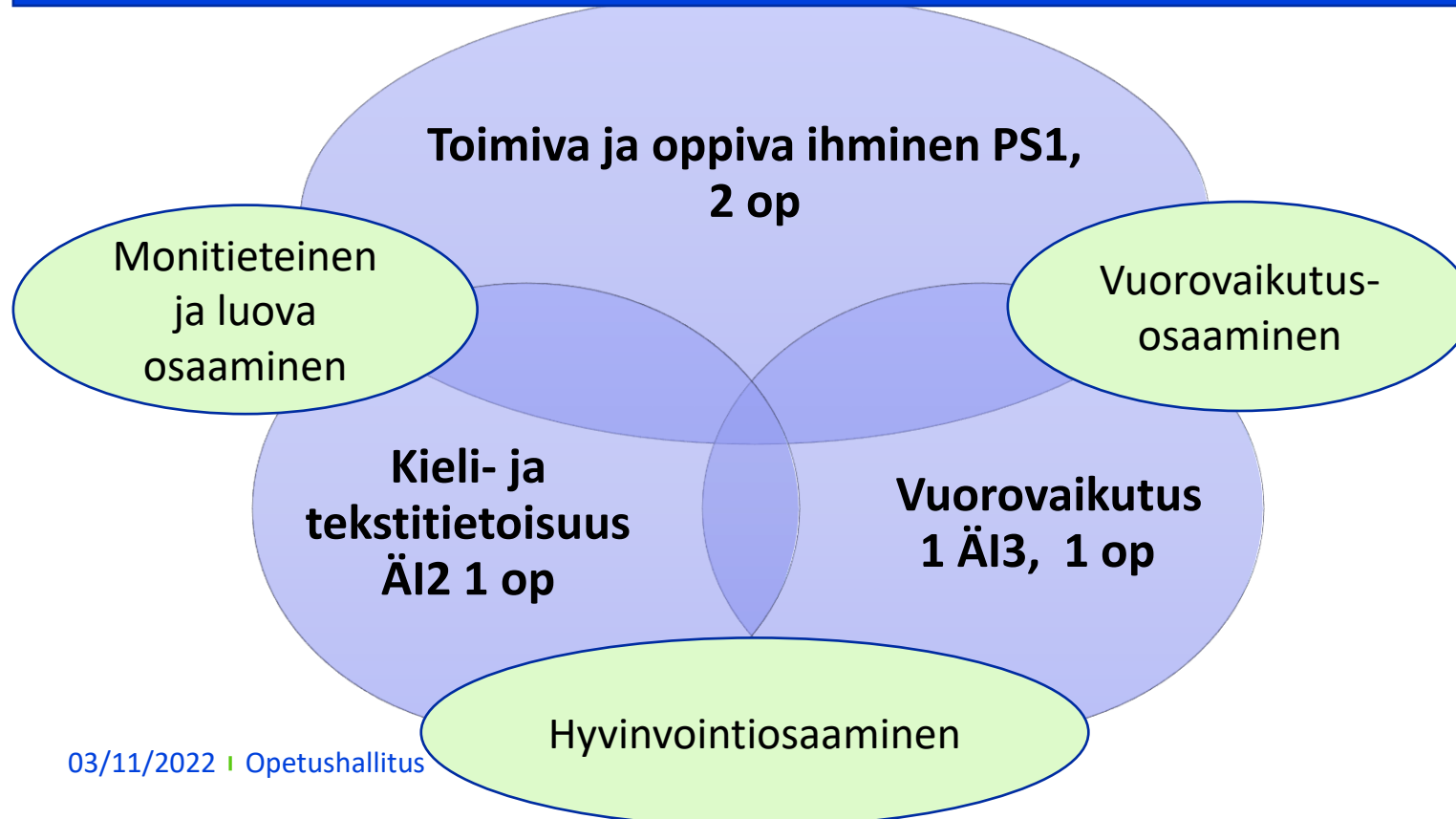
Esimerkki 1:
Suomen kieli ja kirjallisuus ÄI1, ÄI2, ÄI3, 4 op

- Useita moduuleja sisältävä opintojakso
- Opiskellaan ja arvioidaan kokonaisuutena, ei moduuleittain
- Laaja-alainen osaaminen määritellään koko opintojakson näkökulmasta suhteessa oppiaineen kokonaisuuteen
- Olennaista opintojakson aikainen palaute (ei "välinumeroita") sekä monipuoliset näytöt ja tehtävät

Opintojaksot ja arviointi: eri oppiaineiden yhdistely

Esimerkki 2:
Psykologia sekä suomen kieli ja kirjallisuus , 4 op

- Arvioidaan yhdellä numerolla, jos yhdistetty yhden oppiaineen moduuleja, useammalla, jos yhdistetty eri oppiaineita
- Mahdollisuus venyttää opiskelu usean periodin/jakson ajalle -> pitkäjänteinen opiskeluun (tukee esim. kirjallisuuden lukemista) ja vähentää summatiivisen arvioinnin kertoja

Kokemuksia laajoista opintojaksoista

Laaja opintojakso ÄI010203 on venytetty neljän jakson ajalle kerran opetettavaksi. Siinä ei sinänsä mitään ongelmaa ole, mutta käytössä oleva sähköinen järjestelmä ei taivu kovin hyvin tilanteeseen ja siksi arviointi on monimutkasta.

Meillä yhdistetty moduulit 2, 3 ja 4. Opetetaan kahden periodin aikana. Jakso on nyt puolivälissä, ja tähänastiset kokemukset ovat pelkästään positiivisia.

On kiva, kun ei ole kiire ja kun pystyy säätämään aikatauluja niin, että esim. kirjallisuuden opetukselle jää vähän enemmän aikaa.

Pohdintatehtävä: Tarkastele ja pohdi yhden opintojakson tehtäväkokonaisuuksia ja näyttöjä

- Miten omissa tehtävissä/näytöissä yhdistyvät eri tavoitteet?
- Mihin tavoitteisiin tehtävä kiinnittyy?
- Miten suunnittelet opintojakson (summatiivisen arvioinnin näkökulmasta) tehtäväkokonaisuudet? Miten seuraat, että näyttöjä kertyy kaikista tavoitteista?
- Miten monipuolisen osaamisen osoittaminen on tehty mahdolliseksi tehtävissä/kokeissa/näytöissä?
- Millaisia vaihtoehtoisia tapoja osoittaa osaamista on tarjolla, esimerkiksi kirjallisuuden erittelyä ja tulkintaa suullisin tai kirjoitustehtävin?

Padlet:

<https://padlet.com/shyytia/arviointikoulutuslukio>

Tavoitealueiden yhdistyminen tehtävissä – esimerkkinä Lukupiiritehtävä

Miten laaja-alainen osaaminen on mukana tehtävässä – tavoitteiden kautta – vai muuten?

Luetaan ryhmän valitsema yhteinen kirja, jonka pohjalta tehdään tehtäviä yhdessä ja keskustellaan. Valmistellaan pienryhmän yhteinen kirjan esittely koko ryhmälle. Lopuksi arvioidaan työskentelyä.

Opintojakson näyttöjen kertyminen

Riittääkö arviointiin tavoitteesta yksi näyttö?

Opintojakson tavoitteet	Tehtävä 1	Tehtävä 2	Tehtävä 3	Tehtävä 4
A	x			x
B		x		
C				
D	x		x	
E		x		x
F				
G	x	x	x	